

УДК 338.5

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ВАРТОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА З ЗАСТОСУВАННЯМ ГРУПИ МЕТОДІВ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК

Поясник П.Г., аспірант, Харківський Національний автомобільно-дорожній університет.

Поясник П. Г. Визначення економічної вартості інформаційних ресурсів підприємства з застосуванням групи методів експертних оцінок.

В наш час вкрай важливо використовувати усі наявні ресурси підприємства, і саме тому інформація постає одним з недооцінених, але дуже значущих ресурсів на підприємстві. Економічна вартість інформаційних ресурсів може бути визначена за допомогою методів як індивідуальних так і колективних експертних оцінок. Ці методи дозволяють оцінити інформаційні ресурси, базуючись не тільки на об'єктивних, але й на суб'єктивних факторах, що підвищує рівень загальної точності оцінки економічної вартості інформаційних ресурсів. Було проаналізовано експертні методи оцінки інформаційних ресурсів та виявлено їх переваги та недоліки. Доведено, що найбільш універсальним та точним методом є метод фокальних об'єктів. Цей метод може бути застосований як для визначення вартості інформаційних ресурсів, що є в наявності у підприємства, так і для визначення унікальних об'єктів інформаційної бази, що впливають на загальну економічну цінність підприємства.

Poyasnyk P. Evaluating the economic value of economic resources of enterprises with methods of expert estimations.

Nowadays it is extremely important to use all available resources of the company, which is why information is presented one of the underrated but very important resources in the enterprise. The economic value of information resources can be determined using the methods of both individual and collective peer reviews. These methods allow us to evaluate the information resources based not only on objective, but on subjective factors that increases the overall accuracy of the estimates of the economic value of information resources. Were analyzed by expert methods evaluation of information resources. Their advantages and disadvantages. It is proved that the most versatile and accurate method is the focal objects. This method can be applied for determining the value of information resources available to the enterprise, and to identify the unique information base objects that affect the overall value of the enterprise.

Поясник П. Г. Определение экономической стоимости информационных ресурсов предприятия с применением группы методов экспертных оценок.

В настоящее время крайне важно использовать все имеющиеся ресурсы предприятия, и именно поэтому информация выступает одним из недооцененных, но очень значимых ресурсов на предприятии. Экономическая стоимость информационных ресурсов может быть определена с помощью методов как индивидуальных так и коллективных экспертных оценок. Эти методы позволяют оценить информационные ресурсы, основываясь не только на объективных, но и на субъективных факторах, повышает уровень общей точности оценки экономической стоимости информационных ресурсов. Были проанализированы экспертные методы оценки информационных ресурсов. Выявлены их преимущества и недостатки. Доказано, что наиболее универсальным и точным методом является метод фокальных объектов. Этот метод может быть применен как для определения стоимости информационных ресурсов, имеющих в наличии у предприятия, так и для определения уникальных объектов информационной базы, влияющие на общую ценность предприятия.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день перед підприємствами будь-якої галузі постає важливе питання оцінки нематеріальних ресурсів з точки зору економічної вартості. Інформація, як одна з найважливіших складових нематеріальних активів, має бути розглянута як економічний ресурс. Багато підприємств концентрують свої трудові потужності на виробництво саме нематеріальних ресурсів, і саме тому вкрай важливо точно оцінювати їх вартість для оцінки вартості підприємства загалом (1,2).

Сучасний стан дослідження. Значний внесок у розгляд проблематики оцінки нематеріальних ресурсів та інформації внесли такі вчені, як І.В. Бакушевич, І.І. Королук, В.А. Гончарук, А.М. Илишев, І.В. Сучкова та А.Г. Фонотов. З іноземних вчених слід відзначити внесок в теорію оцінки інформації таких вчених, як Каору Ямагучи, Мішель Перрьяр, Хурт Хессиг та Ітан Уильямсон.

Актуальність дослідження. Багато підприємств автомобільно-дорожньої галузі не враховують інформаційні ресурси підприємства в оцінці потенціалу або економічної вартості свого підприємства, хоча подібна практика є нормою для західних виробництв. Слід також зазначити, що інформація набуває значущості як економічний ресурс з розвитком суспільства, технологічних потужностей та глобалізації. Усе це приводить до необхідності об'єктивної оцінки інформаційних ресурсів як складової частини будь-якого підприємства.

Основний текст. Інформація, як ресурс, має свою власну специфіку (3), що робить неможливим застосування звичних методів економічної оцінки, наприклад, за ринковою вартістю. Але сам процес оцінки ресурсної бази підприємства має на меті оцінку усіх її складових, в тому числі і оцінку нематеріальних активів, до складу яких входить також і інформація. Застосування групи методів експертних оцінок дозволяє робити загальні визначення вартості інформації, базуючись не тільки на об'єктивних факторах, але й на суб'єктивному сприйнятті інформації як об'єкту оцінки (4).

Якщо визначати методи експертних оцінок, то слід зазначити, що вони використовуються у випадках надзвичайної складності проблеми, її новизни, недостатності наявної інформації та (або) неможливості або значної складності математичної формалізації процесу вирішення.

Зазвичай виділяють дві основні групи експертних оцінок, а саме індивідуальні та колективні: індивідуальні оцінки засновані на використанні думки окремих експертів, незалежних один від одного, а колективні оцінки засновані на використанні колективної думки експертів. Що стосується видів методів експертних оцінок, виділяють наступні:

1. Метод асоціацій. Заснований на вивченні схожого за властивостями об'єкта з іншим об'єктом. Якщо говорити о доцільності застосування цього методу для оцінки інформаційних ресурсів, слід зазначити, що він може бути застосований для оцінки малої частки інформації на підприємстві, що, з іншого боку, відрізняється значною суб'єктивною значущістю. Тобто асоціативний метод базується на припущенні, що експерт має достатній рівень знань для порівняння економічної вартості вже оціненої інформації (або продукту, що спричинила наявність цієї інформації) та інформації, що існує на підприємстві.

2. Метод парних (бінарних) порівнянь. Заснований на зіставленні експертом альтернативних варіантів, з яких треба вибрати кращі. Цей метод може бути успішно застосований з корективами, що спричиняє нематеріальна форма ресурсів. Експерту слід оцінювати не альтернативність інформації, а альтернативність продуктів або коштів, що ця інформація може створити, або вже створює. Після чого альтернативи порівнюються і на базі цього визначається як найбільш прийнятний варіант застосування матеріальної бази підприємства, так і приблизна економічна вартість інформації.

3. Метод векторів переваг. Експерт аналізує весь набір альтернативних варіантів і вибирає кращі. Застосовується для оцінки інформаційних ресурсів, котрих можуть бути залучені до підприємства; експерти визначають свої думки щодо загальної стратегії розвитку залучень коштів до бази нематеріальних активів підприємства, тобто

цей метод не може бути застосований для визначення вже існуючої бази інформаційних ресурсів, але підходить для оцінки інформаційних ресурсів на підприємстві, що створюється або проходить етап розвитку.

4. Метод фокальних об'єктів. Заснований на перенесенні ознак випадково відібраних аналогів на досліджуваний об'єкт (5). Найбільш оптимальний метод з точки зору оцінки вже існуючої бази інформаційних ресурсів на підприємстві, однак має свої недоліки: експерти мають бути обізнані щодо стану інформаційної бази фокальних об'єктів, тобто або інших підприємств галузі, або аналогічних ресурсно-інформаційних процесів в економіці. Потребує детального аналізу, але як результат визначає не тільки власне економічну оцінку інформації, але і її недоліки та переваги в порівнянні з фокальними об'єктами.

5. Індивідуальний експертне опитування. Опитування в формі інтерв'ю або у вигляді аналізу експертних оцінок. Застосовується для економічної оцінки крупних масивів загальнодоступних інформаційних даних, що, однак, не становлять значної матеріальної цінності для підприємства. Аналіз експертних оцінок передбачає індивідуальне заповнення експертом розробленого замовником формуляра, за результатами якого проводиться всебічний аналіз проблемної ситуації і виявляються можливі шляхи її вирішення. Свої міркування експерт виносить у вигляді окремого документа.

6. Метод середньої точки. Формулюються два альтернативних варіанти рішення, один з яких менш привабливий. Після цього експерту необхідно підібрати третій альтернативний варіант, оцінка якого розташована між значень першої та другої альтернативи. Цей метод експертної оцінки може бути застосований лише для прогнозування або зважування вже існуючих результатів будь-якого дослідження економічної вартості інформації, визначаючи суб'єктивні оцінки більш точно можливе з точки зору незалежної експертизи. Ці методи можуть бути представлені у вигляді табл. 1.

Таблиця 1 – Експертні методи оцінки інформаційних ресурсів

Назва методу	Переваги	Недоліки	Використання методу
Метод асоціацій	Дозволяє проводити швидку оцінку, базуючись на наявних асоціативних об'єктах.	Неможливо проведення оцінки нових інформаційних об'єктів або об'єктів різних спектрів інформаційного потоку.	Використовується для швидкого оцінювання інформаційних ресурсів загального доступу, що є в наявності у підприємства, проводиться в ході аналізу загальної інформаційної бази.
Метод парних (бінарних) порівнянь	Надає чітку оцінку інформаційних ресурсів, швидко дозволяє проводити об'єктивний аналіз наявних ресурсів	Неможливе оцінювання нових об'єктів інформаційного простору, ускладнює подальші експертні судження щодо застарілої оцінки інформаційної бази	Ефективний інструмент для проведення швидкого аналізу інформації, що має вже оцінені аналоги, не потребує витрат часу та коштів
Метод векторів переваг	Надає цілісний аналіз, базуючись на потребах підприємства	Суб'єктивний, не дозволяє проводити аналіз великих масивів інформації	Застосовується здебільшого для оцінки нових інформаційних ресурсів, що залучаються до підприємства

Назва методу	Переваги	Недоліки	Використання методу
Метод фокальних об'єктів	Дозволяє проводити оцінку унікальних інформаційних об'єктів	Потребує великих витрат часу та людських ресурсів	Найбільш точний та об'єктивний метод, єдиним недоліком котрого є витратоємність процесу оцінки
Індивідуальне експертне опитування	Простий у використанні метод, не потребує ресурсних витрат на аналіз результатів	Застосовується лише для універсальних об'єктів, або потребує експертів, що володіють специфічними знаннями	Типовий метод оцінки, котрий, якщо застосовується до інформаційних ресурсів, дає змогу проводити оцінку універсальних інформаційних груп
Метод середньої точки	Може використовуватися для планування майбутньої вартості інформаційних ресурсів	Спеціалізований метод оцінки ресурсів, що мають поширення у галузі	Застосовується для рішення проблем оцінки ресурсів, що впливають на подальший розвиток підприємства

Слід також зазначити, що було наведено найбільш типові приклади методів експертної оцінки, без застосування математичних коефіцієнтів. Застосування будь-яких математичних моделей у суб'єктивних методах оцінювання з одного боку підвищує точність вихідного результату, та з іншого ускладнює процес обробки даних та знижує швидкість отримання значення економічної оцінки.

Висновок. Було проаналізовано експертні методи оцінки інформаційних ресурсів та виявлено їх переваги та недоліки. Слід зазначити, що найбільш універсальним та точним методом є метод фокальних об'єктів, він може бути застосований як для визначення вартості інформаційних ресурсів, що є в наявності у підприємства, так і для визначення унікальних об'єктів інформаційної бази, що впливають на загальну економічну цінність підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гарнаев А.Ю. Excel, VBA, Internet в экономике и финансах / А. Гарнаев. - СПб.: БХВ-Петербург, 2006. – 816 с.
2. Єрьоміна Н.В.: Банківські інформаційні системи / Н. Єрьоміна. – К.: КНЕУ, 2000. –200 с.
3. Маркетинг для магістрів / Національна академія управління; ред. М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохіна. - К.: Національна академія управління, 2007. - Т. 2. - 540 с.
4. Івахненков С. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навчальний посібник / С. Івахненков. - К.: Знання-Прес, 2003. - 349 с.
5. Лук'янова В.В. Комп'ютерний аналіз даних: Посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 344 с.

Ключові слова: методи експертних оцінок, інформаційні ресурси, економічна вартість, метод бінарних порівнянь, метод фокальних об'єктів

Keywords: methods of peer reviews, information resources, economic value, the method of binary comparisons, the method of focal objects.

Ключевые слова: методы экспертных оценок, информационные ресурсы, экономическая стоимость, метод бинарных сравнений, метод фокальных объектов.